

# TERMINOLÓGIA A TEORETICKÉ POZNATKY ROZVOJA KULTÚRNEHO PRIEMYSLU V KONTEXTE EÚ A SLOVENSKA

Alena Valjašková

Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva

## Abstrakt

Cieľom príspevku je poskytnúť prehľad terminológie týkajúcej pamäťových inštitúcií, kreatívnej ekonomiky i kreatívneho a kultúrneho priemyslu. Poukazujeme na vývoj kultúrneho priemyslu v európskom i slovenskom kontexte, na základné výzvy, ktorým čelia pamäťové inštitúcie, ak sa chcú aktívne zapojiť do rozvíjajúceho sa kultúrneho priemyslu na Slovensku a to vychádzajúc z existujúcich indícií a na základe dostupných teoretických poznatkov.

**Kľúčové slová:** Kreatívna ekonomika. Kultúrny priemysel. Pamäťové inštitúcie. EÚ. Slovensko.

## Abstract

The aim of the paper is to provide an overview of terminology related to memory institutions, the creative economy and the creative and cultural industries. We refer to the development of cultural industries in the European and Slovak context, to the basic challenges faced by memory institutions if they want to actively participate in the development of cultural industries in Slovakia based on existing indicators and on the basis of available theoretical knowledge.

**Keywords:** Creative Economy. Cultural Industry. Memory Institutions. EU. Slovakia.

## Pamäťové inštitúcie a kreativita

V prvom rade chceme objasniť pojmy pamäťová inštitúcia a kreatívna ekonomika v kontexte kreatívneho a kultúrneho priemyslu.

Podľa zákona č. 126/2015 sú pamäťové inštitúcie kultúrne, informačné a vzdelávacie inštitúcie, ktoré dopĺňajú, odborne evidujú, spracovávajú, uchovávajú, ochraňujú, využívajú a sprístupňujú svoje fondy, poskytujú služby, napomáhajú uspokojovať kultúrne, informačné, vedeckovýskumné a vzdelávacie potreby používateľov a podporujú ich celoživotné

vzdelávanie, informačnú gramotnosť, tvorivý osobný rozvoj a jazykovú rozmanitosť. Pod pojem pamäťové inštitúcie patria knižnice, múzeá, galérie, archívy i archeologické náleziská.

Prioritou pamäťových inštitúcií by mala byť implementácia nových trendov v oblasti uchovávaní kultúrneho dedičstva a budovania znalostnej spoločnosti s použitím nových technológií. Najvýznamnejšou výzvou je ich nevyhnutná zmena na inovatívne inštitúcie (INFOS 2013).

Pojem kreativita je v súčasnosti často spájaný aj s knižnicami, múzeami či galériami. Ide o proces, ktorým sa myšlienky vytvárajú, spájajú a pretvárajú na veci, ktoré sú cenené (Boston Creative Economy, 2005). Florida (2002) vo svojej práci *The Rise of Creative Class* považuje kreativitu, čiže schopnosť vytvárať zmysluplné nové formy, za rozhodujúcu konkurenčnú výhodu súčasnosti a nazerá na kreatívnu ekonomiku prostredníctvom povolania - kreatívny pracovník.

Kreativitu sa môžeme pokúsiť definovať aj v spojení s konkrétnejšou oblasťou pôsobenia človeka: môže ísť o kreativitu umelca, kde je potrebná predstavivosť a schopnosť kreovať nové myšlienky novým spôsobom; môže ísť o kreativitu vedeckú, ktorá zahŕňa zvedavosť a schopnosť vytvárať experimenty a nové interdisciplinárne prepojenia; ďalšou môže byť schopnosť ekonomickej kreativity, ktorá je dynamickým procesom a vedie k inováciám v technickej, obchodnej či marketingovej oblasti. Všetky tieto typy kreativity v sebe viac či menej zahŕňajú aj technologickú kreativitu. Samozrejme netreba zabúdať aj na kreativitu ako sociálny proces (UNCTAD 2010).

Kreatívny pracovník pamäťovej inštitúcie = cieľ snaženia knižníc i ostatných inštitúcií.

### **Kultúrny/kreatívny priemysel**

Kreatívnu ekonomiku je možné definovať aj ako: odvetvie, ktoré sa zaoberá prepojením medzi ekonomikou, kultúrou, technológiami a sociálnymi aspektmi (Gašparík, Kramer a Václavová 2017). Je to jedno z najdynamickejších sa rozvíjajúcich odvetví ekonomiky v súčasnosti. Vznik kreatívnej ekonomiky odráža globálnu zmenu a posun smerom k terciárnej ekonomike, kde tvorivosť, kultúrny a vedecký príspevok zamestnancov sú jej najdôležitejšími znakmi (Sava a Badulescu 2017). Kreatívna ekonomika sa prelína cez sféry umenia a podnikania, výsledkom čoho sú inovácie a nové obchodné modely (UNCTAD 2010). Iní autori chápu kreatívnu ekonomiku ako tú, ktorá je založená na nových, kreatívnych myšlienkach a inovatívnych spôsoboch práce vychádzajúcich z našich schopností a daností. (KRENAR... 2015). Autori DeNatale a Wassall (2007) chápu kreatívnu ekonomiku ako

vzájomne prepojenú množinu troch základných a ovplyvňujúcich sa oblastí – tvorba kreatívnych klastrov (priemysel), tvorba kreatívnej pracovnej sily (povolania) a treťou oblasťou je kreatívne spoločenstvo (geografické umiestnenie).

Môžeme teda zhrnúť, že základnými prvkami kreatívnej ekonomiky sú kreativita a inovácie, ktoré prepájajú kultúru, technológie i sociálne aspekty. V centre kreatívnej ekonomiky je postavený kreatívny priemysel.

Začiatok nástupu fenoménu kultúrneho priemyslu nie je možné presne vymedziť. Niektorí autori tvrdia, že jeho nástup je možné pozorovať už niekoľko desaťročí. Napr. Cikánek (2009) vo svojej práci *Kreativní průmysly* poukazuje na záujem o danú tému už na prelome 70. a 80. rokov minulého storočia, keď sa téme kreatívneho priemyslu venovalo UNESCO. Iní autori obhajujú stanovisko, že ide o novú tému (KRENAR... 2015) a predkladajú k tomu výskum, založený na stúpajúcom počte článkov v databáze SCOPUS, ktoré sa na danú tému vyskytovali až od roku 2003. Rozkol v tom, či ide o tému novú alebo starú je možné čiastočne pripísať aj nejednotnému výkladu toho, čo si jednotliví autori pod pojmom kreatívny priemysel predstavujú.

Koncepty kreatívny priemysel a kultúrny priemysel sú často chápané ako synonymá a vzájomne sa prelínajú. Je možné konštatovať, že vo väčšine prác s ktorými sme sa stretli bol pojem kultúrneho priemyslu chápaný ako rovnocenný kreatívnemu priemyslu, resp. bol chápaný ako súčasť kreatívneho priemyslu, čiže ako jeden jeho sektor. UNESCO definuje kultúrny a kreatívny priemysel ako "*odvetvia organizovanej činnosti, ktorých hlavným účelom je výroba alebo reprodukcia, propagácia, distribúcia tovaru, služieb a činností kultúrnej, umeleckej alebo prírodnej povahy.*" Tento prístup zdôrazňuje viac než len priemyselne vyrábané produkty ľudskej tvorivosti, upozorňuje na dôležitosť celého produktívneho reťazca, ako aj na špecifické funkcie každého sektora, ktorý sa podieľa na uvedení týchto produktov na verejnosť (UNESCO 2017).

Howkins vo svojej práci *The Creative Economy* z roku 2001 charakterizuje kreatívny priemysel a kreatívnu ekonomiku, ako súhrn štyroch druhov duševného vlastníctva: autorskoprávny priemysel, patentový priemysel, priemysel ochranných známk a dizajnový priemysel, ktoré spolu vytvárajú túto oblasť. Taktiež sa bráni takému chápaniu kreatívneho priemyslu, ktoré by bolo obmedzené na umenie a kultúru, bez toho aby bola pridaná veda, výskum, či patentový priemysel. Na svojej stránke ([www.johnhowkins.com](http://www.johnhowkins.com)) Howkins píše, že ide o prvý druh ekonomiky, kde predstavivosť a vynaliezavosť rozhodujú, čo ľudia chcú robiť a vyrábať, či čo chcú kúpiť. Medzi najväčšie odvetvia kreatívnej ekonomiky radí

umenie, kultúru, dizajn, médiá, zábavu a inovácie. Cikánek (2009) nám dáva prehľad niekoľkých zahraničných názorov na tému kreatívny priemysel. Väčšina vyjadrení na tému kreatívnej ekonomiky a kreatívneho priemyslu sa ale zhoduje v tom, že táto oblasť sa rozvíja nevídaným tempom a je len v prospech krajiny, či regiónu aby sa do nej aktívne zapojila.

### **Rozvoj kreatívneho / kultúrneho priemyslu v Európe**

Koncept kreatívneho priemyslu bol v 90. rokoch podporovaný a rozvíjaný najmä vo Veľkej Británii, ktorá sa stala európskym lídrom v tejto oblasti. Ako bola Británia európskym lídrom už počas priemyselnej revolúcie v 19. storočí, tak je lídrom kreatívnej ekonomiky v súčasnosti. V roku 1992 v Británii vzniklo Ministerstvo pre kultúru, médiá a šport<sup>1</sup>, ktoré sa už v tom období zaoberalo kreatívnym priemyslom a prebiehala diskusia o tom, čo kreatívny priemysel zahŕňa. V roku 1997 vznikla v Veľkej Británii pracovná skupina, ktorá mala túto problematiku zmapovať (Zelinský 2012). V roku 2014 vydala Veľká Británia medzinárodnú stratégiu rozvoja kreatívneho priemyslu, ktorá sa zameriava na hľadanie ďalších možností rozvoja, nakoľko tento sektor čelí veľkej konkurencii (UK Creative Industries 2014).

V Nemecku sa tejto téme obsiahlejšie venuje Ministerstvo ekonomiky a technológií. Pravidelne vydáva správy a aktuálne údaje v tejto oblasti a dostupná je už aj správa z roku 2018.<sup>2</sup> Aj ďalšie štáty EÚ sa už posledných 15 rokov aktívne venujú téme kreatívnej ekonomiky.

V Českej Republike v roku 2007 vypracoval Inštitút umenia správu pre Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR, ktorá sa zaoberala predpokladmi rozvoja a definovaním základných predpokladov strategického plánovania zamestnanosti v tomto sektore (Vstupní analýza 2008).

Vo Francúzsku bola optika prístupu ku kultúrneho priemyslu v roku 2012 označovaná aj ako „obsahový priemysel“ (ESSnet-CULTURE 2012), ktorý je zameraný skôr ekonomicky a je založený na masovom rozmnožovaní a autorských právach.

Európska komisia sa problematike kreatívneho priemyslu venuje pomerne intenzívne. Medzi prvé výstupy na túto tému patrí štúdia o kultúrnej ekonomike v Európe, ktorú pre Európsku komisiu v roku 2006 vypracovala spoločnosť KEA. Ďalšou je správa UNCTAD (2008) či *Zelená kniha o uvoľnení potenciálu kultúrnych a tvorivých odvetví* (2010). Najvýraznejšie na

---

<sup>1</sup> Viac pozri na: [www.culture.gov.uk](http://www.culture.gov.uk)

<sup>2</sup> Viac pozri na: [www.bmw.de](http://www.bmw.de)

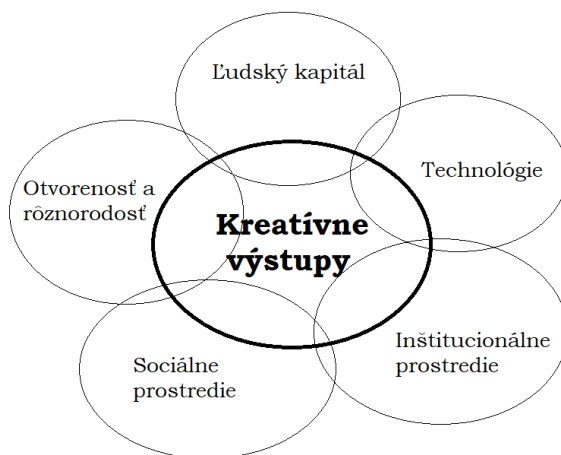
dôležitosť a potenciál kultúrneho priemyslu poukázala EÚ, keď vytvorila program *Kreatívna Európa* (2014 – 2020), ktorého cieľom je podporiť audiovizuálny, kultúrny a kreatívny sektor. Cieľom bolo povzbudiť aktérov na tomto trhu, aby boli schopní osloviť nové publikum a rozvíjať zručnosti potrebné v digitálnom veku a to zapojením sa do programov podporovaných práve spomenutou iniciatívou.

### **Rozvoj kreatívneho/kultúrneho priemyslu na Slovensku**

Riešená problematika bola na Slovensku prvýkrát obsiahlejšie zdokumentovaná v texte vydanom Ministerstvom kultúry SR, ktorý bol publikovaný online v roku 2014 pod názvom *Východiská stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v SR* a následne vydanom *Akčnom pláne realizácie* tejto stratégie v roku 2015. Kľúčovými sekciami kultúrneho odvetvia kreatívneho priemyslu v SR, tak ako to vymedzujú už zmienené dva hlavné dokumenty, sú: výtvarné (vizuálne) umenie, sekcia umeleckých výkonov a sekcia kultúrneho dedičstva, ktoré v sebe zahŕňa aj činnosť múzeí, knižníc, galérií, archívov či archeologických nálezísk. Ich výstupom by mali byť nepriemyselné aktivity, ale môžu nimi byť aj prototypy či potenciálne autorské diela (MK SR 2014).

Východiská stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu zmapovali jednotlivé odvetvia kreatívneho priemyslu na Slovensku. Rozbor potenciálu kreatívneho priemyslu v jednotlivých krajoch bol spracovaný s ohľadom na šesť pilierov tzv. európskeho indexu kreativity (KEA 2008), ktoré sú považované za základ rozvoja kreatívneho priemyslu v celej Európe.

**Šesť pilierov európskeho indexu kreativity**



**Obr. 1 Piliee európskeho indexu kvality (KEA 2009)**

Dôležitú úlohu tu zohrávala miera urbanizácie krajov, pretože kultúrne a kreatívne odvetvia vyžadujú istý počet obyvateľov, vzdelávacích inštitúcií, ako aj trh vytvárajúci kultúrne a kreatívne produkty a služby. V dokumente spracované údaje boli pre jednotlivé kraje do značnej miery odlišné. Napr. Žilinský kraj vykazoval veľmi dobré výsledky v oblasti kultúrneho prostredia, čo bolo odrazom výrazne vysokého podielu kultúrno-osvetových zariadení prepočítaných na 1 000 obyvateľov kraja - hodnota ukazovateľa predstavuje 1,32 v porovnaní s najnižšou hodnotu 0,14, ktorú dosiahol Bratislavský kraj (MK SR 2014).

V celkovom indexe kreativity najlepšie dopadol Bratislavský kraj, nasledovaný Žilinským a Trnavským krajom. Text *Východisk* bol zakončený konštatovaním, že je nevyhnutné vytvoriť systém na efektívne sledovanie štatistických dát o kreatívnom priemysle, ktorý by umožnil lepšie pochopenie sektora, sledovanie jeho vývoja a ekonomického prínosu. Zaviazali sa vytvoriť platformu pre kreatívny priemysel na úrovni štátnej politiky, zvyšovať povedomie o sektore a v oblasti vzdelávania vidia východisko v zlepšení už existujúcich vzdelávacích programov a vo vytvorení systému celoživotného vzdelávania profesionálov v kreatívnom priemysle v oblastiach, ktoré napomôžu lepšiemu zhodnocovaniu ich zručností na tomto trhu. V texte upozorňujú aj na dôležitosť rozvoja kultúrnej infraštruktúry a to z nášho pohľadu nahráva pamäťovým inštitúciám aby sa zapájali do tohto procesu a prispôbili sa súčasným požiadavkám a medzinárodným trendom (MK SR 2014).

Text *Východisk* poukazuje aj na ďalší dôležitý aspekt, ktorý by mali mať pamäťové inštitúcie na zreteli. S podporou štátu a vyšších územných celkov by mali múzeá, galérie, knižnice a ostatné kultúrne inštitúcie klásť dôraz na vzdelávanie, či už budúcich alebo súčasných pracovníkov. Aj v správe *Inovatívne Slovensko* z roku 2013 nachádzame konštatovanie o dôležitosti správneho vzdelávania. Autori v nej spracovali parametre inovačného indexu, ktorého hodnotením sa zaoberá *Union Innovation Scoreboard*, pričom vychádza z troch hlavných okruhov – *predpoklady, podnikové aktivity a ekonomické efekty inovácií* (Balog 2017). Prvým hodnoteným okruhom sú predpoklady pre zvyšovanie inovačnej výkonnosti Slovenska. Netechnologické inovácie úzko súvisia aj s rozvojom kreatívneho potenciálu. Práve na budovaní týchto „predpokladov“ by sa mali podieľať aj pamäťové inštitúcie v spolupráci s univerzitami, nakoľko poskytujú podporné služby pre vzdelávanie a rozhlád obyvateľstva.

Začiatkom mesiaca júl 2019 prišlo Ministerstvo kultúry s dlho pripravovanou výzvou (od r. 2013) na zakladanie kreatívnych centier, so zameraním sa na rekonštrukcie a nákup vybavenia

budov, v ktorých by také centrá mali vzniknúť. Špecificky je výzva zameraná na stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií. Do výzvy sa môžu zapojiť aj pamäťové inštitúcie, najmä knižnice a múzeá. Je potrebné využiť túto príležitosť a naštartovať prepojenie kultúrneho jadra reprezentovaného pamäťovými inštitúciami so širším spektrom kultúrneho priemyslu na Slovensku.

## **Resumé**

Problematika aktívneho začlenenia pamäťových inštitúcií ako kultúrneho jadra do spektra kultúrneho priemyslu je pomerne široká a pre tento výstup sme sa zamerali na objasnenie pojmov, ktoré s touto témou súvisia. Zároveň sme poukázali na šírenie pojmu a konceptu kreatívneho/kultúrneho priemyslu v európskom priestore ako i na Slovensku. Aké ciele či prostriedky, by si mali stanoviť pamäťové inštitúcie, aby boli aktívnymi členmi ekonomiky a podieľali sa na rozvoji kreatívneho potenciálu obyvateľov, to sú témy pre náš ďalší výskum. Hlavným determinantom rozvoja, fungovania a služieb pamäťových inštitúcií v rámci kultúrneho priemyslu, by malo byť vzdelávanie, efektívne prepojenie s praxou a implementácia netechnologických inovácií do portfólia a ponuky tohto sektoru služieb v kultúrnom priemysle.

## **Zoznam bibliografických odkazov**

BALOG, Miroslav a kol., 2013. *Inovatívne Slovensko* [online]. Bratislava: Slovenská inovačná a energetická agentúra, 2013 [cit. 2018-10-22]. ISBN 978-80-88823-55-1.

Dostupné z:

[http://www.siea.sk/materials/files/inovacie/publikacie/publikacia\\_Inovativne\\_Slovensko\\_vyhodiska\\_a\\_vyzvy\\_SIEA.pdf](http://www.siea.sk/materials/files/inovacie/publikacie/publikacia_Inovativne_Slovensko_vyhodiska_a_vyzvy_SIEA.pdf)

Boston's Creative Economy, 2005. *Research* [online]. 2005 [cit. 2019-07-09]. Dostupné z:

<http://www.bostonplans.org/getattachment/01dec82-3ba5-4dea-a8d1-fdeaa39495d6/>

CIKÁNEK, M., 2009. *Kreativní průmysly - příležitost pro novou ekonomiku*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2009. ISBN 978-80-7008-231-7.

DCMS, 2016. *DCMS Sectors Economic Estimates. Employment Update* [online]. © Crown copyright 2016. [cit. 2019-07-09]. Dostupné z:

[https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/546262/DCMS\\_Sectors\\_Economic\\_Estimates\\_-\\_Employment.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/546262/DCMS_Sectors_Economic_Estimates_-_Employment.pdf)

DENATALE, D. a WASSALL, G.H., 2007. *The Creative Economy: A New Definition. A Research Framework for New England and Beyond, Including an Economic Analysis of New England's Cultural Industries and Workforce. Rapport produit pour le New England Foundation of the Arts* [online]. Boston: NEFA, 2007 [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: <https://www.nefa.org/sites/default/files/documents/ResearchCreativeEconReport2007.pdf>

ESSnet-CULTURE, 2012. *European Statistical System Network on Culture. FINAL REPORT* [online]. Luxembourg, 2012 [cit. 2019-07-08]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf)

European Commission. *Supporting cultural and creative sectors, Cultural and Creative Industries (CCIs) and related ecosystems* [online]. © European Union, 1995-2019. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/culture/policy/cultural-creative-industries\\_en](https://ec.europa.eu/culture/policy/cultural-creative-industries_en)

FLORIDA, Richard, 2002. *The Rise of the Creative Class: and how it's transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books, 2002. ISBN-13: 978-0465024766.

GAŠPARÍK, Jozef, KRAMMER Jozef a Alena VÁCLAVOVÁ, 2017. *Príležitosti kreatívnej ekonomiky* [online]. Bratislava: IA MPSVR SR, 2017 [cit. 2018-11-26]. ISBN 978-80-89837-28-1. Dostupné z: [https://www.ia.gov.sk/data/files/NP\\_CSD\\_II/Analyzy/Stat/Prilezitosti\\_kreativnej\\_ekonomiky.pdf](https://www.ia.gov.sk/data/files/NP_CSD_II/Analyzy/Stat/Prilezitosti_kreativnej_ekonomiky.pdf)

HOWKINS, J., 2001. *The Creative Economy. How People Make Money From Ideas*. 1st edition. London: Penguin Books, 2001. ISBN-13: 978-0140287943.

INFOS, 2013. *Inovatívne knižnice a pamäťové inštitúcie. Zborník príspevkov z 37. medzinárodného informatického sympózia* [online]. Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov, 2013 [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: [http://www.infolib.sk/files/Novy\\_portal\\_infolib\\_subory/janka\\_nemethyova/infos\\_2013/infos\\_2013\\_zbornik.pdf](http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/janka_nemethyova/infos_2013/infos_2013_zbornik.pdf)

KEA, 2009. *Towards a culture-based creativity index. Measuring Creativity. Conference proceedings* [online]. Brussels 28-29 May 2009 [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.keanet.eu/report/measuringcreativity.pdf>



*KRENAR: kreatívna ekonomika - národohospodárske a regionálne podmienky a stimuly*, 2015. In: BUČEK, Milan, Štefan REHÁK a Oto HUDEC, eds. Bratislava: Ekonóm, 2015. ISBN 978-80-225-3954-8.

MK SR, 2014. *Východiská stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v SR*. [online]. Bratislava: MK SR, 2014 [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/extdoc/5038/Vychodiska-strategie-rozvoja-kreativneho-priemyslu-v-SR>.

MK SR, 2019. *Výzva na zakladanie kreatívnych centier* [online]. 2019 [cit. 2019-07-09]. Dostupné z: <http://www.culture.gov.sk/podpora-projektov-dotacie/irop-po3-mobilizacia-kreativneho-potencialu-v-regionoch-/vyzva-centralizovana-podpora-2fe.html>

SAVA, Diana a Alina BADULESCU, 2017. The Creative Economy: Facts and Figures. In: *The Annals of the University of Oradea* [online]. Economic Sciences. Tom. XXVI. 2nd issue. December 2017. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: [https://www.researchgate.net/publication/322631634\\_The\\_creative\\_economy\\_facts\\_and\\_figures](https://www.researchgate.net/publication/322631634_The_creative_economy_facts_and_figures)

*Správa o stave a potenciáli kreatívneho priemyslu na Slovensku*, 2013 [online] Vypracované spoločnosťou Neulogy, a.s. na základe zmluvy o dielo MK – 51/2013/M pre Ministerstvo kultúry SR. November, 2013 [cit.2018-10-22]. Dostupné z: [http://www.culture.gov.sk/extdoc/5040/sprava-kreativny-priemysel\\_MKSR\\_Neulogy](http://www.culture.gov.sk/extdoc/5040/sprava-kreativny-priemysel_MKSR_Neulogy).

*Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Uvoľnenie potenciálu kultúrneho a kreatívneho priemyslu*, 2010 [online]. Brusel, 2010 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: [http://www.culture.gov.sk/extdoc/5041/STANOVISKO\\_EP](http://www.culture.gov.sk/extdoc/5041/STANOVISKO_EP)

*UK Creative Industries: International Strategy*, 2014 [online]. UK Trade & Investment, 2014. © Crown Copyright [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/329061/UKTI\\_Creative\\_Industries\\_Action\\_Plan\\_AW\\_Rev\\_3.0\\_spreads.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/329061/UKTI_Creative_Industries_Action_Plan_AW_Rev_3.0_spreads.pdf)

UNCTAD, 2010. *The Creative Economy Report. The Creative Economy: A Feasible Development Option* [online]. 2010 [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: [https://unctad.org/en/Docs/ditctab20103\\_en.pdf](https://unctad.org/en/Docs/ditctab20103_en.pdf)

UNESCO, 2017. *Creative Industries* [online] © UNESCO 2017. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/santiago/culture/creative-industries/>

*Vstupní analýza současných vazeb trhu práce se sektorem Kultura*, 2008 [online]. Studie. MPS [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: [http://www.culturenet.cz/aktuality/vstupni-analyza-soucasnych-vazeb-trhu-prace-se-sektorem-kultura-studie/n:3556/?id=49&news\\_id=3556](http://www.culturenet.cz/aktuality/vstupni-analyza-soucasnych-vazeb-trhu-prace-se-sektorem-kultura-studie/n:3556/?id=49&news_id=3556)

WEISBERG, Robert, 2006. *Creativity: Understanding innovation in problem solving, science, invention and the arts*. New Jersey: Wiley & Sons, 2006. ISBN 0-471-73999-5.

*Zákon č. 126/2015 o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.* [online]. © S-EPI 2010-2020 [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-126>

ZELINSKÝ, M. a kol., 2012. *Teorie a praxe kulturních průmyslů*. 1. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012. ISBN 978-80-89447-83-1.